

Ο Βασίλης Παπάζογλου, η Βιβλιοθήκη του ΕΜΠ και ο Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών¹

Ν. Μήτρου, Καθηγητής ΕΜΠ, Πρόεδρος ΣΕΑΒ



Οι νεότεροι ίσως τη θεωρούν ως μια ακόμη δεδομένη και αυτονόητη υπηρεσία, από τις πολλές του Διαδικτύου. Για τους παλαιότερους, με τα περισσότερα από τα χρόνια μας καταχωρισμένα στην προηγούμενη χιλιετία, που τρέχαμε από βιβλιοθήκη σε βιβλιοθήκη για ένα άρθρο ή περιμέναμε να το λάβουμε ταχυδρομικά από κάπου μακριά, ήταν ένα τεράστιο άλμα. Χιλιάδες πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, ερευνητές και φοιτητές τη χρησιμοποιούν καθημερινά στην κοπιώδη αναζήτηση των πηγών της επιστημονικής βιβλιογραφίας. Ο λόγος για τη **HEAL-Link**... Δύο μαγικές λέξεις, κάτι σαν «σουσάμι άνοιξε», που ανοίγουν τη βαριά πόρτα προς τη σπηλιά με τον θησαυρό της γνώσης! Παίρνει το όνομα από

τον αγγλικό τίτλο “Hellenic Academic Libraries Link” του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) και αφορά τη Διαδικτυακή πρόσβαση στις επιστημονικές ηλεκτρονικές πηγές των σημαντικότερων διεθνών εκδοτών, για όλα τα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ της χώρας, για τα ερευνητικά ιδρύματα, την Ακαδημία Αθηνών, την Εθνική Βιβλιοθήκη, τη Βουλή των Ελλήνων και άλλους οργανισμούς. Ένα όνομα παραμένει ισχυρά, συνειρμικά δεμένο με την υπηρεσία αυτή: **Βασίλης Παπάζογλου**.

Η ιδέα για στενότερη συνεργασία των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών και συνένωση ή μετεξέλιξη σημαντικών, κοινών υπηρεσιών τους σε οριζόντιες, πιο εύρωστες και βιώσιμες υπηρεσίες, είχε γεννηθεί ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και συζητιόταν μεταξύ των οραματιστών του χώρου. Όμως, η μετουσίωση μιας ιδέας τέτοιας κλίμακας σε πράξη μπορεί να γίνει όταν συντρέξουν συνθήκες τεχνολογικής ωριμότητας, ευκαιρίες χρηματοδότησης και μια γενικότερη διάθεση και κουλτούρα συνεργασίας. Κυρίως όμως χρειάζεται να βρεθεί εκείνος ή εκείνοι οι πρωτοπόροι που συνδυάζουν τον οραματισμό με διοικητικές ικανότητες και διαχειριστική ευελιξία και εφευρετικότητα σε πρακτικό επίπεδο, αυτό που οι Εγγλέζοι ονομάζουν “problem solver”. Αυτό το τρίπτυχο αρετών βρήκε, για τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, την ευτυχή του σύμπτωση στο πρόσωπο του Βασίλη Παπάζογλου.

Κουβαλώντας φρέσκες ιδέες και παραστάσεις από πρωτοπόρα πανεπιστήμια του εξωτερικού, σε συνεργασία με δραστήρια στελέχη των ελληνικών βιβλιοθηκών, άδραξε τις ευκαιρίες χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ, και έστησε, με τους συνεργάτες του, ένα πραγματικό εργοτάξιο με εντυπωσιακά αποτελέσματα: τον **Συλλογικό Κατάλογο των ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΚΕΑΒ)**, που ήταν και είναι η μεγαλύτερη βιβλιογραφική βάση στην Ελλάδα, με περίπου 5 εκατομμύρια (σήμερα) εγγραφές, το **Δίκτυο Διαδανεισμού των Βιβλιοθηκών, τη Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΜΟΔΙΠΑΒ)** για τη μέτρηση και καταγραφή των επιδόσεών τους και, βέβαια, τη **HEAL-Link**. Όλα στην κατεύθυνση ενός καθαρού, σταθερού στόχου: **τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στη χώρα, την εξομάλυνση του δύσβατου δρόμου της έρευνας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των Ελλήνων ερευνητών**. Τα αποτελέσματα δεν άργησαν να φανούν: Από το 2003, έτος καθιέρωσης της ηλεκτρονικής πρόσβασης στις βιβλιογραφικές πηγές, μέχρι το 2011, η ετήσια παραγωγή δημοσιεύσεων των Ελλήνων ερευνητών σχεδόν υπερ-διπλασιάστηκε (από περίπου 8.000 σε 18.000), με μια μέση ετήσια αύξηση, την περίοδο 2003-2010, της τάξης των 1.200 δημοσιεύσεων, ενώ τόσο η απήχισή τους (impact), όσο και ο αριθμός των χαρακτηριζομένων

¹ Το κείμενο έχει δημοσιευτεί και στον τιμητικό τόμο (Απρίλιος 2016) της Σχολής Ναυπηγών Μηχανολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ, επίσης αφιερωμένο στη μνήμη του Β. Παπάζογλου.

ως «κορυφαίων δημοσιεύσεων» (top publications), σύμφωνα με διεθνώς παραδεδομένες μετρικές και standards, ξεπέρασε τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (πηγή SciVal-Scopus). Σε θεσμικό επίπεδο, ο ΣΕΑΒ θεσμοθετήθηκε με τον νόμο Ν.3404/2005 και το 2007 υπογράφηκε η Προγραμματική Συμφωνία μεταξύ των Διοικήσεων των ιδρυμάτων-μελών για τη σύστασή του. Πρόεδρος τού νεο-συσταθέντος Συνδέσμου εκλέχτηκε, φυσικά, ο Βασίλης Παπάζογλου. Σε ένα καθαρότερο και ισχυρότερο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του ΣΕΑΒ, το έργο ενίσχυσης και εκσυγχρονισμού των Βιβλιοθηκών συνεχίστηκε, με χρηματοδοτήσεις από το δεύτερο ΕΠΕΑΕΚ, καθώς και από το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Όμως, τίποτε δεν ήταν εύκολο ή δεδομένο. Ειδικότερα για τη HEAL-Link, η απαιτούμενη συνέχεια στη ροή χρηματοδότησης για την εξασφάλιση αδιάλειπτης πρόσβασης στις επιστημονικές πηγές απαιτούσε -και απαιτεί- έναν διαρκή αγώνα. Οι υπεύθυνοι των πολιτικών ή οικονομικών αποφάσεων αλλάζουν συχνά και δεν είναι πάντα στον ίδιο βαθμό θετικοί στην επένδυση στη γνώση, παρά τις φραστικές τους διακηρύξεις. Χρειάζεται διαρκής εγρήγορση για τη διασφάλιση των απαραίτητων πόρων. Ο Βασίλης Παπάζογλου τα κατάφερε.

Η Βιβλιοθήκη του ΕΜΠ, που φιλοξενούσε και την έδρα του ΣΕΑΒ, ήταν για εκείνον η ιδιαίτερη γωνιά και το εργαστήρι εκκόλαψης και δοκιμής των ιδεών του για τον Σύνδεσμο. Απλός και προσηνής με τους συνεργάτες του και το προσωπικό της Βιβλιοθήκης, ανοικτός σε προτάσεις και νέες ιδέες, διδάσκονταν και δίδασκε σε ένα κλίμα συνεργασίας και προσφοράς στους κοινούς στόχους. Ήταν ο χώρος όπου τον γνώρισα και ανταλλάσαμε, συγκυριακά πιο πολύ, παρά προγραμματισμένα, λίγες κουβέντες. Όταν, εν όψει της αποχώρησής του από τη διοίκηση του ΣΕΑΒ και της ανάληψης θέσης ευθύνης στο Υπουργείο Παιδείας, μου πρότεινε να ασχοληθώ ενεργά και να εκτεθώ υποψήφιος για τη θέση που θα άφηνε, ήταν οι αρετές και η προσφορά του που με ενεργοποίησαν, χωρίς, είναι αλήθεια, την πλήρη, εκ μέρους μου, συνειδητοποίηση του εύρους και της έντασης των ευθυνών που η θέση αυτή επιφύλασσε. Δεν μπορείς εύκολα να αρνηθείς σε κάποιον που τόσο απλόχερα προσφέρει για το κοινό καλό... Και από τη νέα του θέση, του Ειδικού Γραμματέα στο Υπουργείο Παιδείας, συνέχιζε να ενδιαφέρεται για τον ΣΕΑΒ και να στηρίζει το έργο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών με όποιον τρόπο μπορούσε.

Ο ΣΕΑΒ, έχοντας πλέον ενηλικιωθεί, συνεχίζει να λειτουργεί στο πλαίσιο των στόχων που έθεσαν ο Βασίλης Παπάζογλου και οι συνιδρυτές του. Καλείται όμως παράλληλα να ανταποκριθεί δυναμικά και στις νέες προκλήσεις και να προσαρμοστεί στις ραγδαίες εξελίξεις που επισυμβαίνουν στην πορεία μετασχηματισμού της κοινωνίας μας σε Κοινωνία της Γνώσης. Και αν οι ιδρυτές του ΣΕΑΒ είχαν ως σκοπό να έχουν τα κλειδιά της πόρτας της γνώσης πάντα διαθέσιμα στην Ακαδημαϊκή και Ερευνητική Κοινότητα, οι συνεχιστές του έργου τους ας βάλουμε στόχο να ανοίξουμε διάπλατα την πόρτα αυτή, για πρόσβαση στην επιστημονική πληροφορία **ελεύθερη για όλους**. **“Open Access”** είναι οι νέες μαγικές λέξεις. Το νέο στοίχημα, που πρέπει να κερδηθεί, είναι η διασφάλιση της εγκυρότητας και της ποιότητας αυτής της πληροφορίας, ώστε να αποτελεί πραγματικό θησαυρό γνώσης και να μπορεί να διαχωριστεί από τους άνθρακες που αναπόφευκτα υπάρχουν στο πλουραλιστικό ορυχείο του Διαδικτύου. Η επιτυχία στους νέους στόχους θα είναι ο καλύτερος φόρος τιμής στον πρωτεργάτη που τόσο νωρίς χάσαμε.